

Руслана Кусько

викладач кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ (м. Дніпро)

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Статею 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» визначено, що воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Через військову агресією російської федерації проти України указом Президента України № 64/2022 на території України було введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 днів [2]. Надалі строк дії воєнного стану в Україні неодноразово продовжувався, останній раз указом Президента № 757/2022 від 07.11.2022 з 05 години 30 хвилин 21 листопада 2022 року строком на 90 днів [3].

Через виникнення нових для нашої держави викликів, спричинених військовою агресією російської федерації та введення воєнного стану основними, органи державної влади та місцевого самоврядування зобов'язані сприяти діяльності військового командування та військових адміністрацій у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану на відповідній території.

Військова агресія російської федерації проти України та введення воєнного стану призвела до необхідності внесення певних змін до правових основ діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування з урахуванням вимог воєнного часу. Звичайно такі зміни торкнулися й правового регулювання діяльності органів Національної поліції, покликаних служити суспільству для забезпечення та охорони прав і свобод людини, підтримання публічної безпеки і порядку та протидії злочинності.

Окремі теоретичні питання щодо правового регулювання діяльності органів Національної поліції України в умовах введення воєнного стану розглядалися у наукових працях Ю.Г. Барабаша, В.В. Белевцевої, С.С. Засулька, С.О. Кузничена, М.П. Кучерявенка, М.М. Медвідь, В.І. Олефіра, К.М. Пасинчука, Х.П. Ярмакі та інших вчених. Однак, у сучасних умовах існуючого воєнного стану, виникло розуміння того, що питання організації роботи та правового регулювання діяльності Національної поліції ще потребує додаткового дослідження.

З метою нормативного регулювання діяльності поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану, 30 квітня 2022 р. Президент України підписав Закон «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». Внесені до законів зміни будуть діяти тимчасово, на період дії воєнного стану, забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі та стримування збройної агресії РФ та/або інших держав проти України та 60 днів після цього [1].

Військова агресія, вчинена відносно нашої держави примусила переглянути навіть основні принципи діяльності Національної поліції, закріплені у Розділі II Закону України «Про Національну поліцію». Так, один з основних принципів діяльності Національної поліції, закріплений у статті 8 «Законність», було доповнено частиною четвертою такого змісту: «Під час дії воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України "Про правовий режим воєнного стану" [1,5].

Внесено зміни й до Розділу III «Система поліції та статус поліцейських», а саме, з урахуванням вимог сьогодення, відредаговано зміст статті 13 «Загальна система поліції», статті 17 «Поліцейський», статті 20 «Однострій поліцейських». Піддано змінам і статті Розділу IV

«Повноваження поліції». Так, статтю 23 «Основні повноваження поліції» доповнено пунктом 5¹, яким дозволяється прийом екстрених викликів за скороченим телефонним номером 102, та пунктами 36-46, які розширюють коло повноважень поліцейських, а саме дозволяють:

- за письмовим запитом в установленому законом порядку безоплатно одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну (для виконання визначених Законом України «Про Національну поліцію») завдань та повноважень поліції, у тому числі стосовно військовополонених, у вигляді та у формі, що зазначені в такому запиті. При цьому суб'єктів, яким адресовано відповідний запит, зобов'язано протягом трьох днів, а в разі неможливості - не пізніше десятиденного строку з дня отримання запиту, надавати відповідну інформацію або повідомляти про причини, що перешкоджають її наданню (пункт 36);

- здійснювати конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охороняє їх у залі суду (пункт 37);

- у випадках, передбачених законом, утримувати в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, стосовно яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених (пункт 38);

- у межах визначеної законодавством компетенції здійснювати розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень (пункт 39);

- організувати роботу з надання, позбавлення та підтвердження допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт (пункт 40);

- здійснювати техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху (пункт 41);

- здійснювати представництво та забезпечує виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції - Інтерполі та виступає як Національне центральне бюро Інтерполу (пункт 42);

- здійснювати співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європол) та діє як Національний контактний пункт між компетентними органами України та Європол (пункт 43);

- організувати взаємодію правоохоронних та інших державних органів України з Міжнародною організацією кримінальної поліції - Інтерпол, Європейським поліцейським офісом (Європол), а також компетентними органами інших держав з питань, що належать до сфери діяльності Інтерполу та Європолу (пункт 44);

- здійснювати збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання, у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (пункт 45);

- здійснювати адміністративний нагляд відповідно до закону" (пункт 46) [4-6].

Також внесено зміни до ст. 25 «Повноваження поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення», ст. 26 «Формування інформаційних ресурсів поліцією», ст. 27 «Використання поліцією інформаційних ресурсів», ст. 28 «Відповідальність за протиправне використання інформаційних ресурсів».

Піддано змінам Розділ V «Поліцейські заходи» Закону «Про Національну поліцію», а саме суттєво розширено повноваження щодо застосування поліцією під час виконання своїх повноважень технічних засобів, технічних приладів, та спеціалізованого програмного забезпечення, що, з урахуванням повномасштабного вторгнення ворога на територію нашої держави, наразі є необхідним [4-5].

Наведене вище не є повним переліком статей Закону України «Про Національну поліцію», які було піддано змінам з урахуванням введення воєнного стану. Однак аналізуючи ці окремі статті слід визначити, що законодавчо закріплені зміни суттєво розширили основні повноваження поліції, вони у повній мірі відповідають вимогам сьогодення та є необхідними для реалізації визначених державою завдань Національної поліції. Сьогодні, в таких складних умовах існуючого воєнного стану чітке нормативно-правове визначення, організованість і ефективність діяльності Національної поліції - це запорука забезпечення внутрішньої безпеки нашої держави.

Однак, аналізуючи внесені до Закону України «Про Національну поліцію» зміни слід звернути увагу на наявну невизначеність окремих питань. Ураховуючи специфіку своєї діяльності поліцейські

володіють навиками застосування вогнепальної зброї, проте активне протистояння ворогу та виконання бойових завдань не входить до їх повноважень. Проте в умовах воєнного стану, для забезпечення публічної безпеки та публічного порядку, проведення необхідних слідчих (розшукових) дій, насамперед на території наближеній до лінії бойових дій, поліцейські вимушені зіткнутися з новими викликами, подолання яких потребує дещо інших навичок.

Слід зауважувати, що на теперішній час є окремі проблемні аспекти в організації діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану, які залишились не відрегульованими Законом «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». Такі проблемні питання не є поодинокі, вони потребують уваги науковців та негайного вирішення, оскільки забезпечення національної безпеки та оборони, відсіч та стримування збройної агресії РФ це є наша спільна, найголовніша мета.

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 *Відомості Верховної Ради*, 2015, № 28, ст.250.

2. Про введення воєнного стану: указ Президента України від 24.02.2022 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>.

3. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: указ Президента України від № 757/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757/2022#n5>.

4. Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

6. Ковбаса В., Кусько Р., Дрозд Т. Дотримання Національною поліцією прав людини в умовах військової агресії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 245-247. URL: http://lsej.org.ua/7_2022/56.pdf.

Дар'я Лавренко

викладач кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро)

ДІЯ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ЩО ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Головним є усвідомлення і розуміння необхідності забезпечення прав людини при будь-яких обставинах. Найважливішим напрямком міждержавного співробітництва є забезпечення прав людини в умовах збройних конфліктів міжнародного і не міжнародного характеру. Значна кількість внутрішніх збройних конфліктів, що сьогодні відбувається у світі, обумовлює потребу у дослідженні питання про співвідношення норм міжнародного права прав людини та міжнародного гуманітарного права. У контексті збройного конфлікту, що сьогодні відбувається на території України, зазначене питання постає доволі гостро та набуває надзвичайної актуальності. Окреслена проблематика знайшла незначне висвітлення у вітчизняній правовій доктрині, вона лише фрагментарно окреслена у загальних роботах присвячених міжнародному гуманітарному праву.

На жаль, збройні конфлікти, війни - це об'єктивна реальність сучасного етапу розвитку людства. Стан дотримання прав людини та належний рівень їх реалізації залежать не тільки від їх конституційного закріплення й детальної юридичної регламентації, але й від наявності дієвого механізму їх гарантування. Можемо визначити, що саме особисті права та свободи людини – це закріплені правом можливості фізичного існування і духовного розвитку людини. Основні права і свободи людини, закріплені в Конституції України, є непорушними. Складність соціальних процесів, що відбуваються в Україні, полягає у необхідності подальшого створення умов для підвищення ефективності та гарантії забезпечення прав і свобод людини [1].

В умовах збройного конфлікту ця ситуація стає дедалі складнішою. Відповідно до визначення, запропонованого Міжнародним комітетом червоного хреста, збройний конфлікт - це збройне протистояння, що відбувається між державами, або тривале збройне протистояння між